

Αφιέρωμα στη Νατάσα από Αριστοτέλη Ράπτη

Η Νατάσα Μερτίκα από το Λουτρό Κορινθίας, κόρη του Χαράλαμπου Μερτίκα, ενός ήρωα της Εθνικής Αντίστασης του ΕΑΜ. Την περίοδο της Χούντας, η Νατάσα, μια νεαρή πανέμορφη κοπέλα, μόλις είχε παντρευτεί και ήταν έγκυος μερικών μηνών, όταν τη συνέλαβε η Χούντα και την οδήγησε στην Μπουμπουλίνας, όπου βασανίστηκε έγκυος ούσα και έχασε το μωρό της από τα βασανιστήρια. Αλλά και μετά την αποβολή οι βασανιστές εξακολουθούσαν το έργο τους, σαν να μη συνέβη τίποτα προηγούμενα, χωρίς ίχνος ευσπλαχνίας, χωρίς λίγο συμπόνια για μια μάνα που έχασε το παιδί της, με αποτέλεσμα να μην μπορέσει ποτέ η Νατάσα να ξαναγίνει μητέρα.

Με αφορμή αυτό το συγκλονιστικό γεγονός και με τη βοήθεια του βιβλίου που προαναφέραμε προσπαθήσαμε να μελετήσουμε αυτό το είδος θανάτου, που όπως λέγεται από ειδικούς, «ανέκκλητος θάνατος» ή «γραφειοκρατικός θάνατος» ή «αδιανόητος θάνατος», όπως τον αποκαλεί ο Ροζάνης.

Είναι 17 Νοεμβρίου του 2012. Η Ελλάδα κολυμπάει στα βαθιά νερά της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Κύρια χαρακτηριστικά της κρίσης αυτής είναι, ο υποτροπιασμός της τρομακτικής αναβίωσης της νεοναζιστικής έκρηξης, ο μισοξενισμός, μια απόλυτη κυριαρχία των μαζικών μέσων και της μαζοκοινωνίας και ο λαϊκισμός, που όλα μαζί εξουθενώνουν τον άνθρωπο και τον κάνουν ανίσχυρο ν' αντισταθεί. Ένας νεοβαρβαρισμός, αν χαρακτηριστεί ως βαρβαρισμός η περίοδος της ναζιστικής επικράτησης.

Η Νατάσα έχει πάρει σύνταξη και ζει σε ένα ξύλινο σπιτάκι στο χωριό της, με μια πανοραμική θέα στον κορινθιακό κόλπο, όμοιο με αυτό των «Επτά Νάνων»,. Εκεί η Νατάσα «μονάζει» διαβάζοντας λογοτεχνία και ποίηση. Αυτή είναι η λύτρωσή της από τα τραύματα της θηριωδίας των βασανιστών της.

Είναι πολύ δύσκολο να περιγράψει κανείς με λόγια το μέγεθος της φρίκης και να αναλύσει την πηγή της δυστυχίας αυτών των ατόμων σαν τη Νατάσα που υπέστησαν βασανιστήρια που υπερβαίνουν κάθε σύλληψη και φαντασία.

Όταν μεταφέρθηκε στην Μπουμπουλίνας, δήλωσε στους δεσμοφύλακες και στον αρχιβασανιστή Μάλιο, πως είναι έγκυος. Και όπως λέει ο Horkheimer *“αυτό που συμβαίνει στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως είναι ότι οι βασανιστές περιφρονούν απόλυτα τον λόγο και αψηφούν τη θεμελιώδη λειτουργία του, με αποτέλεσμα αυτό που στην καθημερινότητά μας θεωρείται αφύσικο, αντιτιθέμενο στη λογική, διεστραμμένο ή απάνθρωπο να το εφαρμόζουν στην πράξη”*. Αφού τη βασάνιζαν σωματικά επί μέρες, μετά την πετούσαν ημιλυπόθυμη σε ένα υγρό και σκοτεινό κελί. Σ' αυτό το κελί χάνεται η έννοια του χρόνου. Δεν γνωρίζεις αν είναι μέρα ή νύχτα, ούτε ποια μέρα της εβδομάδας είναι. Το σκοτάδι του κελιού επιβάλλεται και στη συνείδηση του θύματος. Η «στιγμή» της ζωής ενός ατόμου που ζει στο δικό του πολιτιστικό πλαίσιο, είναι αυτό που συνδέει το παρελθόν του με το μέλλον του. Τη «στιγμή» θυμάσαι τα πάντα στη ζωή σου και με τη «στιγμή» σχεδιάζεις για το μέλλον. Η «στιγμή» συνδέει το παρελθόν με το μέλλον. Όταν σου αφαιρούν τη «στιγμή» ή με άλλα λόγια το «τώρα», δεν υπάρχει ούτε παρελθόν ούτε μέλλον. Αυτό συμβαίνει στο θύμα. Όταν δεν ζεις τη «στιγμή» έχεις ήδη πεθάνει πριν από τον θάνατό σου. Τη μέρα σε βασανίζουν αλλά το βράδυ, πάλι μέσα στο σκοτάδι, σε μεταφέρουν στην ταρατσα για την αναπαράσταση του εικονικού θανάτου. Σε κρεμούν στο κενό και το θύμα είναι γαντζωμένο στα χέρια του βασανιστή. Είναι ένα «ον προς θάνατον», όπως λέει ο Ροζάνης.

Καθόλη τη διάρκεια των βασανιστηρίων το θύμα νιώθει τον εξευτελισμό της ανθρώπινης ύπαρξης και τη γελιοποίηση της ανθρώπινης συνείδησης.

Μετά ημιλυπόθυμο, όπως είναι το θύμα, το πετούν σαν σκουπίδι μέσα στο σκοτεινό κελί. Τότε δεν ζεις πια αλλά υπάρχουν. Κι αυτό το επιβεβαιώνεις μόνο από τη βαριά αναπνοή σου. Κάθε προηγούμενη ταυτότητα παύει να υπάρχει κι αυτή η ταυτότητα που επικρατεί είναι η ταυτότητα του θανάτου. Είναι η στιγμή, που όπως λέει ο Mark Horkheimer, «το άτομο πρέπει να εγκαταλείψει το εγώ του και να τα βγάλει πέρα μόνο του». Η απόλυτη κυριαρχία στο άτομο..

Αυτά υφίστατο η Νατάσα επί μέρες. Αλλά μια μέρα, έτσι ημιλυπόθυμη όπως ήταν στο κελί, δεν ήξερε αν ζει ή αν κοιμάται. Ένιωσε κάτι στα σκέλη της και έβαλε τα χέρια της και διαπίστωσε ότι ήταν πλημμυρισμένη στο αίμα. Το αίμα του θανάτου του γιου της

Ακόμα κι εμείς ως παρατηρητές κοκαλώνουμε, επιχειρώντας να συνειδητοποιήσουμε το μέγεθος αυτής της φρίκης. Πως να κατανοήσεις αυτή τη φρικαλεότητα, την κτηνωδία που ξεπερνά την ανθρώπινη κατανόηση; «Και τι έκανες Νατάσα εκείνη τη στιγμή» ; «Κραύγαζα και ούρλιαζα μόνο» είπε η Νατάσα. «Αυτή η ζωώδης κραυγή του θύματος παραμένει έξω από τον ανθρώπινο στοχασμό» λέει ο Ροζάνης. Και συνεχίζει: «Η μόνη ελευθερία που έχει το θύμα είναι η ελευθερία της ζωώδους κραυγής», δηλαδή μια «διεστραμμένη» ελευθερία. Αλλά αυτή δεν είναι ελευθερία είναι η άρνηση της ελευθερίας». Το να ψηλαφίζεις μέσα στο σκοτάδι και να νιώθεις το χαμό του μωρού σου, σε πιάνει ο τρόμος που είναι χειρότερος από τον ίδιο τον θάνατο. Αυτό το φρικαλέο γεγονός, όπως λέει ο Ροζάνης, διαστρέφει την ανθρώπινη ταυτότητα σε ταυτότητα θανάτου και ότι δεν μπορεί κανείς να μιλάει για θάνατο όταν αυτός δεν ολοκληρώνεται μέσα στη ζωή και τον πολιτισμό. Κάτω από αυτές τις συνθήκες το άτομο νιώθει τον εαυτό του ως «αναλώσιμο και αντικαταστάτο» στοιχείο του νεκρικού κόσμου, όπως λέει ο Theodor Adorno.

Γνωρίζουμε ότι η ταυτότητα της ύπαρξης ταυτίζεται με την ταυτότητα του θανάτου. Αυτό συμβαίνει μόνον όταν ο θάνατος είναι φυσιολογικός και συμβαίνει στο πολιτιστικό του πλαίσιο. Στον φυσιολογικό θάνατο, λέει ο Theodor Adorno, «ο θάνατος είναι το τέλος του πεπερασμένου και η αποκάλυψη του απείρου. Στον ανέκκλητο θάνατο είναι το «Τέλος» που συμπεριλαμβάνει μέσα του και το τέλος του απείρου».

Η Μοίρα όμως της Νατάσας της επιφύλαξε και μια άλλη όψη του θανάτου. Μετά το χάσιμο του δικού της αγοριού, την παρηγορούσε πάντα το μοναδικό αγόρι της οικογενείας της, ένα αγοράκι 13 χρονών που λάτρευε η Νατάσα γιατί έβλεπε μέσα του και το δικό της χαμένο της γιο. Αυτό το αγοράκι έπεσε κατά λάθος από τον έκτο όροφο μιας πολυκατοικίας. Μάτωσε για μια ακόμη φορά η καρδιά της. Αυτός ο θάνατος άραγε έχει όνομα; Η Νατάσα αντέχει ακόμα στα βέλη που ρίχνονται στην καρδιά της. Είναι γενναία γυναίκα.

17 Νοεμβρίου 2012, ημέρα που επισκεπτόμαστε τη Νατάσα. Το σπίτι της είναι καταφύγιο όχι μόνο για μας, αλλά για όλους τους φίλους τους που είναι «ουκ ολίγοι».

Καθώς αφήναμε το κάτω Λουτρό και ανηφορίζαμε προς το Άνω Λουτρό, όπου είναι το σπίτι της, ο Κορινθιακός Κόλπος είχε ένα σκούρο γκρι χρώμα και τα απέναντι βουνά της στερεάς ήταν σκεπασμένα με μαύρα σύννεφα που έμοιαζαν σαν ομπρέλες και έκανε το τοπίο πολύ μελαγχολικό. Στο βάθος του ορίζοντα ο ήλιος έβαφε τα σύννεφα με πορτοκαλί και μωβ χρώματα και μετέτρεπε το τοπίο σαν ένα πίνακα του Μουνχ. Η Νατάσα μας υποδέχτηκε έχοντας στην αγκαλιά της ένα μαύρο γατάκι. Αυτό το μαύρο γατάκι έχει το όνομα Μους-Μους. Κι όταν πεθάνει αυτό το γατάκι υιοθετεί πάλι ένα άλλο μαύρο γατάκι

που κι αυτό έχει το ίδιο όνομα. Αυτή η ιστορία έχει σχέση με την αντιστασιακή ηρωίδα, την Αμαλία Φλέμινγκ που κι εκείνη υπέστη τα βασανιστήρια στο ΕΑΤ-ΕΣΑ που ήλεγχε ο πιο σκληρός βασανιστής της Χούντας που άκουγε στο όνομα «Θεοφιλογιαννάκος», κατ' ευφημισμό, βέβαια.

Η αγαπημένη της φίλη Φλέμινγκ είχε στο σπίτι της σαν συντροφιά ένα θηλυκό μαύρο γατάκι που το είχε ονομάσει Μους-Μους. Όταν συνέλαβαν την κ. Φλέμινγκ και τη μετέφεραν στα κρατητήρια, η σκέψη της ήταν στο αγαπημένο της ζώακι που μέρα με την ημέρα θα γεννούσε. Έγραψε, λοιπόν, κρυφά ένα σημείωμα που απευθυνόταν στην κοπέλα που είχε σπίτι της. «Αγαπητή μου να προσέχεις τη Μους-Μους γιατί πρόκειται να γεννήσει». Ο Θεοφιλογιαννάκος ανακάλυψε αυτό το σημείωμα και το θεώρησε ότι ήταν κρυπτογραφημένο μήνυμα προς τους συναδέλφους της αντιστασιακούς. Επί μέρες βασάνιζαν την κ. Φλέμινγκ για να ομολογήσει και να ερμηνεύσει το περιεχόμενο του μηνύματος. Τη στερούσαν το νερό, διαβητική ούσα, βασανιστήριο που χρησιμοποιούσαν κατά κόρο τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως της σταλινικής δικτατορίας. Σε ένδειξη μνήμης προς τη κ. Φλέμινγκ η Νατάσα πάντα έχει ένα γατάκι στο σπίτι της με όνομα Μους-Μους.

Καθίσαμε όλοι μας μπροστά στο τζάκι και συζητούσαμε τι άλλο παρά για τα πολιτικά δρώμενα της εποχής μας. Η Μους-Μους ξαπλωμένη μπροστά από το τζάκι ήταν το σύμβολο μιας ομιλούσας σιωπής της ιστορικής μνήμης.

Η Νατάσα αποφεύγει να συζητάει για κείνη την περίοδο των βασανιστηρίων. Η περίοδος αυτή είναι περίοδος μια θλιβερής σιωπής, μοιάζει να είναι βουβή. Όπως λέει ο Ροζάνης, στις περιπτώσεις αυτές «η πηγή της δυστυχίας δεν είναι αναγνωρίσιμη από το ίδιο το άτομο».

Ο Ορφέας την ώρα που η Νατάσα σκάλιζε τα ξύλα στο τζάκι με την τσιμπίδα, λέει στη Νατάσα:

ΟΡ. Νατάσα, σκέφτηκες ποτέ να καθίσεις να γράψεις όλη την ιστορία των βασανιστηρίων σου;

Η Νατάσα έπαψε για λίγο να σκαλίζει τα ξύλα, έστρεψε το βλέμμα της προς τον Ορφέα και καθηλώθηκε πάνω του για ελάχιστα δευτερόλεπτα. Σαν να έλεγε «τι μου λες τώρα;». Ξανάστρεψε το πρόσωπό της προς το τζάκι και με ένα απλανές βλέμμα συνέχιζε να σκαλίζει τα μισοσβησμένα ξύλα πιο έντονα και οι σπιθες να πετάγονται όπως οι μνήμες. Να ανάβουν και να σβήνουν συγχρόνως χωρίς να προλαβαίνουν να εκφραστούν, σαν τους κομήτες που δεν προλαβαίνουν καν να πεις την ευχή.

ΝΑ. Πολλοί φίλοι μου έκαναν την ίδια ερώτηση. Πάντα απαντούσα με τη φράση: «Μου είναι αδύνατο αλλά δεν ξέρω γιατί». Το σκέφτηκα αρκετά. Όταν βασανίζεσαι σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης, και μετά σε πετάνε ημιλυπόθυμη σε ένα σκοτεινό δωμάτιο, είσαι ήδη νεκρή πριν από τον θάνατό σου. Ένας νεκρός δεν έχει μνήμη. Θα μπορούσα όμως να τα περιγράψω ως θεατής ή ως μάρτυρας ή ακόμα ως πληρεξούσιος αλλά με κανένα λόγο ως ανθρώπινη ύπαρξη που τα βίωσε. Δεν νομίζεις ότι αυτό που θα έγραφα δεν θα είχε την αυθεντικότητά τους; Ο μόνος τρόπος αληθινής έκφρασης είναι η κραυγή. Αλλά η κραυγή είναι άναρθρος λόγος που δεν την καταλαβαίνει κανείς κι ούτε συγκινεί κανέναν.

Η φωτιά στο τζάκι αναζωπυρώθηκε μετά το σκάλισμα. Η Μους-Μους φαίνεται ότι δεν άντεξε τη πολλή ζέση και πήδηξε στην αγκαλιά της Νατάσας. Η Νατάσα άρπαξε το γατάκι, το έσφιξε στην αγκαλιά της και άρχισε να το χαϊδεύει με μια τρυφερότητα που απάλυνε τον

πόνο που νιώθαμε μετά από αυτή την εξομολόγηση. Ο Ορφέας φαινόταν ότι ήταν αρκετά στενοχωρημένος που υπέβαλε στη Νατάσα αυτή την αφελή ερώτηση.

ΕΡ: Δεν γράφονται αυτά τα βιώματα. Όπως λέει ο Φρόντ Επίσης ο Primo Levi ένας άνθρωπος που επέζησε στο Άουσβιτς και αναφέρεται στο βιβλίο του Ροζάρη λέει: «Δεν είχαμε ξεχάσει μόνο την πατρίδα μας και την κουλτούρα μας, αλλά ακόμα και την οικογένειά μας, το παρελθόν μας, το μέλλον που είχαμε φανταστεί για τον εαυτό μας, διότι όπως τα ζώα, είχαμε εγκλωβιστεί μέσα σε μια παρούσα στιγμή». Νιώθεις ότι ο θάνατος μπορεί να συμβεί από στιγμή σε στιγμή. Όλα σιγά-σιγά παραλύουν, το συναίσθημα, η σκέψη, η συνείδηση και ο λόγος. Θα αναφέρω αποσπασματικά ρήσεις φιλοσόφων που ασχολήθηκαν με την ψυχολογία των εγκλειστών, όπως αναφέρονται στο βιβλίο του Ροζάνη. «Η γλώσσα του έγκλειστου ξεραίνεται μέσα σε λίγες μέρες και μαζί της στερεύει και η σκέψη». «Ο έγκλειστος πρέπει να μάθει να στοιβάζει τη μνήμη του με φρικιαστικούς ήχους που δεν σημαίνουν τίποτα, με πρόσωπα χωρίς ονόματα, με λέξεις που λειτουργούν σαν το καμπανάκι που διεγείρει τα αντανάκλαστικά των σκυλιών του Παβλόφ. Αλλά αυτή η γλώσσα δεν βοηθάει τον έγκλειστο να επιβιώσει».

ΟΡ: Νατάσα, τι έχεις να πεις για τους βασανιστές. Καλά δεν έχουν ίχνος συμπόνοιας για τα θύματα; Ο πατέρας μου που ήταν στο ΕΑΜ και αντιστάθηκε στη γερμανική λαίλαπα, μεταφέρθηκε στη Γιάρο ως εξόριστος. Εκεί είχαν βάλει ως δεσμοφύλακες συνεργάτες των Γερμανών. Μάλιστα μέσα στα βασανιστήρια

ήταν κι εκείνο, που τους ποδοπατούσαν με τις μπότες τους. Μάλιστα έβαζαν τις μπότες στη φωτιά και αφού καιγόταν χοροπηδούσαν πάνω στο σώμα με τις μπότες τους, οπότε αυτές άφηναν τα σημάδια τους στο κορμί. Μέχρι που πέθανε ο πατέρας μου διακρίνονταν στο κορμί του η πατημασιά της μπότας. Δεν ξέρω αν ήταν τυχαίο αυτό το γεγονός.

ΝΑ: Όχι, καθόλου τυχαίο. Δεν γνωρίζεις ότι στο Άουσβιτς οι δεσμοφύλακες χοροπηδούσαν πάνω στο πρόσωπο των Εβραίων μέχρι που να πεθάνουν; Το ίδιο ακριβώς έκαναν και οι βασανιστές στα ελληνικά κέντρα στρατοπέδων. Αν κρίνουμε την προσωπικότητα ενός βασανιστή θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα πως σύμφωνα με τον ανθρωπινό Λόγο πρόκειται περί μιας διεστραμμένης προσωπικότητας. Ένας βασανιστής μισεί το αδύναμο και αγαπάει τον δυνατό, αυτόν που κυριαρχεί. Οι δωσίλογοι και συνεργάτες με τους Γερμανούς έπασχαν ακριβώς από αυτό το φασιστικό σύνδρομο που πρόκειται περί διαστροφής. Επίσης όταν μας βασάνιζαν έβαζαν μουσική όπως ακριβώς στο Άουσβιτς. «Τη μουσική δεν την έβαζαν μόνο για να καλύπτουν τις οιμωγές των θυμάτων αλλά να παρέχουν κι ένα ψυχολογικό άλλοθι στους βασανιστές». Ήταν άνθρωποι χωρίς πνεύμα και χωρίς καρδιά. Οτιδήποτε καλό που είναι αδύναμο το μισούν.

ΟΡ: Εδώ διακρίνω μια πλαστή αντινομία στην αρρωστημένη φασιστική συνείδηση. Από τη μια μεριά το «απόλυτο κακό» που εκπροσωπεί ο Ναζισμός και από την άλλη το «αδύναμο» που μπορεί να χαρακτηριστεί ως καλό. Οι Εβραίοι της εποχής του Ναζισμού ήταν οι αδύναμοι χωρίς πατρίδα αλλά με μεγάλη συμβολή στην εξέλιξη της Θρησκείας, της Φιλοσοφίας και της Επιστήμης αλλά και της παραγωγής και του εμπορίου. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει σήμερα στην Ελλάδα. Οι νεοναζιστές της Χρυσής Αυγής, με τον ξενισμό που τους διακατέχει, δεν τα βάζουν με τους μαφιόζους τους Αλβανούς ή Ρουμάνους, αλλά με τον αδύναμο το μετανάστη που προσπαθεί να επιβιώσει πουλώντας μικροπράγματα. Στο πρόσωπό τους βλέπουν τον «αδύναμο». Όπως λέει ο Ροζάνης, «το απόλυτο κακό είναι η άλλη όψη του ανίσχυρου καλού». Οι Εβραίοι ήταν η απειλή για το γερμανικό κράτος. Για όλα τα κακά της χώρας τους ευθύνονταν οι Εβραίοι. Ακόμα και για τον Αϊνστάιν έλεγαν: «Το

σημαντικότερο δείγμα της επικίνδυνης επίδρασης των εβραϊκών κύκλων στη μελέτη της φύσης διατυπώθηκε από τον **Αϊνστάιν** με τις μαθηματικές θεωρίες». Η φυσική του Αϊνστάιν είναι ο «μπολσεβικισμός στη φυσική».

ΕΡ. Ο Ροζάνης επίσης λέει, ότι «το διεστραμμένο άτομο της ναζιστικής κόλασης έχει ανάγκη ν' αγαπήσει, έχει λαχτάρα ν' αγαπήσει μόνο ένα καλό που διαθέτει δύναμη και ισχύ. Το καλό που είναι αδύναμο τους είναι κατ' εξοχήν μισητό, του προξενεί απόγνωση. Το αδύναμο καλό είναι για το άτομο αυτό κακό. Είναι ο δαίμονας που πρέπει να εξαλειφθεί, να εξοντωθεί κάτω από τις μπότες του». Ο βασανιστής σου ο Μάλλιος, Νατάσα, ήταν ένα τέτοιο άτομο και μάλιστα εκπαιδευμένο από τη CIA, όπως φημολογείτο, ο οποίος αργότερα δολοφονήθηκε. Τι ένιωσες όταν στο ανακοίνωσαν;

ΝΑ: Πήγα στο γραφείο μου και ένας συνάδελφός μου μου είπε: «*το καθάρισαν το παλιοκαθίκι*» νομίζοντας ότι ήξερα για το γεγονός. «*Ποιον καθάρισαν*», είπα. «*Τον βασανιστή σου τον Μάλλιο*». Να σας πω την αλήθεια, ενδόμυχα ένιωσα μια ικανοποίηση αλλά πολύ γρήγορα μ' έπιασε μια ακαθόριστη θλίψη. Για μια στιγμή αναβίωσαν μέσα μου σκηνές από τα βασανιστήρια, ιδιαίτερα όταν με πετούσε από την ταράτσα κι εγώ ήμουν γαντζωμένη και ούρλιαζα λέγοντας: «*ότι θα πέσεις κι εσύ μαζί μου καθίκι*». Αυτή η σκηνή καρφώθηκε για λίγα λεπτά στη μνήμη μου. Είπα μέσα μου, υπάρχει θεία δίκη και τελικά «*αυτός έπεσε από την ταράτσα*». Έφυγα να πάω σπίτι μου καταβεβλημένη με ανάκατα συναισθήματα. Στο σπίτι είχαν μαζευτεί φίλοι μου, οι οποίοι με υποδέχτηκαν όλοι τους σχεδόν με ένα βλέμμα ικανοποίησης που το προσφέρει η εκδίκηση που έχουμε μέσα μας. Εκδίκηση, μίσος, αγάπη, πόνος, χαρά και ευχαρίστηση, δυστυχία όλα ανακατεμένα να χοροπηδούν μέσα μου. Όλοι οι φίλοι μου κρεμόταν από τα χείλη μου. Έπρεπε να πω κάτι που να με αντιπροσωπεύει αλλά μου ήταν πολύ δύσκολο. Θάμπωσαν τα μάτια μου κι έτρεξα στο λουτρό να μείνω μόνη μου για να ηρεμήσει αυτός ο ανεμοστρόβιλος των συναισθημάτων μέσα μου. Μόλις πήγα στο λουτρό ξέσπασα στο κλάμα, ένα βουβό κλάμα για να μη γίνω αντιληπτή από τους φίλους μου. Αυτό με βοήθησε τελικά. Ποτέ στη ζωή μου δεν χάρηκα για τον θάνατο κανενός πλάσματος. Γιατί άραγε να χαρώ τώρα; Βγήκα έξω και είπα στους φίλους μου: το να σκοτώσεις ένα όργανο του φασισμού είναι απλά μια εκδίκηση και η δική μου ιδεολογία δεν πιστεύει στην εκδίκηση. Όποιος μπορέσει και «σκοτώσει» την απειλή του φασισμού που παραμονεύει παντού τότε είναι που θα χαρώ.

ΕΡ: Νάτην η απειλή σήμερα ξαναζωντανεύει. Σύμφωνα με τα Γκάλοπ αν γινόταν εκλογές σήμερα τρίτο κόμμα θα ερχόταν η Χρυσή Αυγή. Λέει ο Zygmunt Bauman, όπως διατυπώνεται στο βιβλίο του Ροζάνη: «*Η γενιά που έζησε το ολοκαύτωμα από πρώτο χέρι έχει ήδη πεθάνει. Η πιθανότητα όμως για μια επανάληψη του ολοκαυτώματος δεν εξαφανίστηκε*». Όταν οι λεγόμενες κοινοβουλευτικές «δημοκρατίες» διέρχονται από ηθική και πολιτιστική κρίση και είναι μόνιμα εγκαθιδρυμένη. Όταν, λοιπόν, αυτή την κρίση τη διαχειριζόμαστε με κλασσικές μεθόδους, ότι πάντα φταίνε κάποιοι άλλοι, είτε αυτοί είναι οι κυβερνώντες, είτε κάποιοι ξένοι, Γερμανοί, μετανάστες, εβραίοι, που ευθύνονται για την κακή μας μοίρα, τότε ο κάθε είδος ρατσισμός και εθνικισμός, αναβιώνει. Είναι λάθος να λέμε ότι τα στρατόπεδα μαζικού θανάτου της ναζιστικής θηριωδίας δεν υπάρχουν πια. Τα είδαμε στη Γιουγκοσλαβία, τα βλέπουμε στο Ιράκ, στη Συρία και παντού. Δεν είναι δύσκολο να τα δούμε και στη χώρα μας. Αυτή η ασυνεννοησία και ο προσανατολισμός των ελληνικών κομμάτων επιδεινώνουν την κατάσταση.